

- Myndigheter och intressenter har under nuvarande programperiod varit överens om att landsbygdsprogrammet måste förenklas. Denna rapport är Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förslag till ett enkelt landsbygdsprogram.
- Exempel på åtgärder som rekommenderas är enklare förslag för miljöersättningar till betesmarker och slåtterängar, skötsel av kulturmiljöer, miljöinvesteringar i skogen, kompetensutveckling och stöd till samarbete.
- Med ett enklare landsbygdsprogram kommer många mål fortfarande kunna nås. Men det kommer även att behövas andra styrmedel för att uppfylla delar av exempelvis miljömål, direktiv och andra mål i samhället.

Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förslag till förenklat landsbygdsprogram 2014–2020

Denna rapport är Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förslag till ett enklare landsbygdsprogram inför perioden 2014–2020. Förslaget innehåller ett urval av de åtgärder som presenteras i det tekniska underlaget.

Valet av åtgärder är huvudsakligen gjort utifrån regeringens mål om regelförenkling. Kriterierna samhällsekonomisk kostnadseffektivitet, ökad konkurrenskraft för jordbruket i skogsbygd och acceptans för åtgärden hos målgruppen har också använts. Förslaget innebär färre åtgärder än i nuvarande landsbygdsprogram.

Rapporten avslutas med en diskussion om myndigheternas uppdrag att nå mål och införa EU-direktiv i förhållande till det förenklade förslaget. Det går inte att förenkla reglerna utan att det påverkar vilka mål landsbygdsprogrammet ska uppnå.

Landsbygdsavdelningen
2012-05-30

Författare
Carin Wallin
Lisbeth Bondeson
Klara Ekengard
Carin Hörnsten
Emma Svensson
Peter Wallenberg m.fl.

Sammanfattning

Denna rapport är Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förslag till ett enklare landsbygdsprogram. Vi tycker att landsbygdsprogrammet måste göras enklare och innehålla färre åtgärder. Myndigheter och intressenter har under nuvarande programperiod varit överens om att landsbygdsprogrammet måste förenklas. Valet av åtgärder är därför huvudsakligen gjort utifrån regeringens mål om regelförenkling. Kriterierna samhällsekonomisk kostnadseffektivitet, ökad konkurrenskraft för jordbruket i skogsbygd och acceptans för åtgärden hos målgruppen har också använts.

Regelförändringarna syftar till att göra landsbygdsprogrammet lättare att förstå. Varje åtgärd ska vara så enkel som möjligt för den sökande. Det är också viktigt att landsbygdsprogrammet är möjligt att administrera för myndigheterna till en rimlig kostnad. Enkla åtgärder kännetecknas av att de ofta lämpliga för en bred målgrupp och har villkor som den sökande lätt kan förstå. För att det ska vara enkelt ska det inte finnas krav på mycketdokumentation som måste skickas till myndigheten.

Alla pengar som betalas ut från landsbygdsprogrammet ska användas där de ger mest avkastning för samhället. Det kan innebära tillväxt på landsbygden, miljönyttor eller andra kollektiva nyttigheter.

Jordbruket i Sverige är en del av den ekonomiska tillväxten i hela landet. Stöd kan prioriteras till områden där konkurrenskraften i jordbruket är låg och det finns en hög risk för att jordbruksmark ska växa igen. Rapporten föreslår därför åtgärder som leder till bättre förutsättningar för konkurrenskraft i skogsbygd.

Effekten av landsbygdsprogrammet beror framförallt på om målgrupperna vill söka stöden och ersättningarna. Åtgärderna som föreslås är de som bedöms vara mest attraktiva för målgruppen.

Utifrån kriterierna ovan föreslår Jordbruksverket och Skogsstyrelsen därför följande åtgärder:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Rådgivningstjänster för jord- och skogsbruk
- Investeringar inom jord- och skogsbruket
- Miljöinvesteringar
- Investeringar i annan verksamhet än jord- och skogsbruk
- Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd
- Skötsel av betesmarker och slåtterängar alternativ 1
- Skötsel av kulturmiljöer alternativ 1
- Mångfaldsåker alternativ 1
- Vall på slätten
- Skötsel och rensning av våtmarker och dammar
- Hotade husdjursraser
- Anpassade skyddszoner alternativ 2
- Omställning till ekologisk produktion i kombination med differentierad ersättning
- Stöd till samarbete

Det går inte att förenkla och samtidigt nå alla mål men Jordbruksverket och Skogsstyrelsen har uppdrag att uppfylla båda dessa. Urvalet av åtgärder påverkar arbetet med exempelvis miljökvalitetsmål, EU-direktiv och förbättrad djurvälstånd. Om landsbygdsprogrammet bara innehåller åtgärderna i det här förslaget måste andra pengar eller andra styrmedel användas för målområden där landsbygdsprogrammet tidigare har varit ett viktigt verktyg.

Innehåll

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund och syfte	1
1.2	Val av åtgärder	1
1.2.1	Regeringens mål om regelförenkling	1
1.2.2	Samhällsekonomisk kostnadseffektivitet	3
1.2.3	Ökad konkurrenskraft i skogsbygderna	3
1.2.4	Acceptans	5
2	Åtgärdsbeskrivningar	6
2.1	Rekommenderade åtgärder	6
2.1.1	Kunskapsöverföring och informationsinsatser	11
	Rådgivningstjänster för jord- och skogsbruk	11
2.1.2	Investeringar för jord- och skogsbruk	11
2.1.3	Miljöinvesteringar	12
2.1.4	Investeringar i annan verksamhet än jord- och skogsbruk	13
2.1.5	Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd	14
2.1.6	Ersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar	
	alternativ 1	14
2.1.7	Skötsel av kulturmiljöer alternativ 1	15
2.1.8	Mångfaldsåker alternativ 1	15
2.1.9	Vall på slätten	16
2.1.10	Skötsel och rensning av våtmarker och dammar	16
2.1.11	Hotade husdjursraser	16
2.1.12	Anpassade skyddszoner	17
2.1.13	Omställning till ekologisk produktion kombinerat med	
	differentierad ersättning	17
2.1.14	Stöd till samarbete	18
2.2	Bortvalda åtgärder	18
3	Konsekvenser av förslaget	21
3.1	Beräknad förenkling	21
3.2	Måluppfyllelse	22
3.2.1	Biologisk mångfald och kulturmiljöer	22
3.2.2	Hållbar markanvändning	23
3.2.3	Mål för landsbygdsutveckling	24
3.2.4	Mål för djurvälfärd	25
3.3	Förslaget till prioriterade åtgärder i förhållande till EU:s prioriteringar	25
3.4	Nationella mål	26
3.5	Åtgärdernas koppling till EU:s mål och prioriteringar	30

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen vill med det här förslaget visa en möjlighet att göra ett enklare landsbygdsprogram inför nästa programperiod. Myndigheter och intresseorganisationer har under nuvarande programperiod varit överens om att landsbygdsprogrammet måste förenklas.

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen vill med den här rapporten rekommendera ett urval av de åtgärder som presenteras i det tekniska underlaget för ett nytt landsbygdsprogram.

Regelförenkling är det viktigaste kriteriet vid val av åtgärder i den här rapporten. Även följande kriterier har använts:

- Samhällsekonomisk kostnadseffektivitet
- Ökad konkurrenskraft för jordbruket i skogsbygd
- Acceptans för åtgärden hos målgruppen

Ett kraftigt förenklat program påverkar de mål som landsbygdsprogrammet ska uppfylla. Vilka konsekvenser det förenklade programmet får på programmets målområden analyseras sist i rapporten.

I det här förslaget antas att fem procent av budgeten hanteras med leadermetoden. Fem procent är den nivå som föreslås i kommissionens förslag till förordning.

1.2 Val av åtgärder

Denna rapport består av de åtgärder som Jordbruksverket och Skogsstyrelsen föreslår till landsbygdsprogram 2014–2020 utifrån att vi vill ha ett mindre komplext och mer överblickbart program. Urvalet i detta förslag baseras på de åtgärder som återfinns i det tekniska underlaget och utgår därmed från samma målformuleringar. Samtliga förslag i det tekniska underlaget är utvecklade för att vara så enkla, kostnadseffektiva och attraktiva för målgruppen som möjligt.

Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förenklingsförslag utgörs av de åtgärder som bäst motsvarar kriterierna nedan. I de fall det finns flera alternativ i det tekniska underlaget föreslår vi det förslag som bedöms vara det bästa alternativet. Kompensationsbidrag, generell vällersättning eller norrlandsstöd är inte en del av det tekniska underlaget och är inte heller värderat i den här rapporten.

1.2.1 Regeringens mål om regelförenkling

Landsbygdsprogrammet ska bestå av enkla åtgärder som bildar en enkel, genomtänkt helhet.

Förenkling jämfört med dagens landsbygdsprogram har varit den övergripande princip som har styrt arbetet med det nya programmet. Principen har växt fram ur uppdraget från Landsbygdsdepartementet:

”Samtliga förslag som lämnas ska vara förenliga med regeringens mål om regel-förenkling och en enkel hantering för stödmottagaren bör eftersträvas.”

Principen om enkla åtgärder har påverkat utformningen av åtgärderna. Ställnings-taganden har styrts av hur enkel åtgärden blir. En konsekvens är att detaljregle-ringen av åtgärderna har minskat. En beskrivning av förenklingen av åtgärds-förslagen finns i det tekniska underlaget. Principen om enkelhet utgår från att det i första hand ska vara enkelt för stödmottagaren. Därutöver eftersträvas låga admin-istrativa kostnader för myndigheterna.

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen vill med det här kriteriet betona vikten av enkla åtgärder och ett enkelt landsbygdsprogram. Som en del i förenklingen minskas antalet åtgärder.

När man förenklar leder det till att de miljöersättningar som förslås är breda och för en stor målgrupp. Trots att alla åtgärder i det tekniska underlaget är utformade för att vara enkla att förstå och för att ge företaget så liten administrativ kostnad som möjligt finns det skillnader mellan åtgärderna. Bland miljöersättningarna kan skillnaderna exempelvis bestå i:

- hur många villkor som den sökande ska uppfylla
- hur lätt det är att förstå villkoren
- hur mycket dokumentation som krävs för åtgärden
- hur lätt det är att förstå om man har rätt till stöd
- hur stor risk det är att den sökande ska göra fel och få avdrag
- hur stora förenklingar som är gjorda jämfört med innevarande program
- hur många sökande ersättningen beräknas få

För företagsstöd och projektstöd handlar förenklingen främst om administrativa förenklingar.

Genom att utforma schabloner för utbetalning av miljöinvesteringar, företagsstöd och projektstöd kan de administrativa kostnaderna minska och handläggningen effektiviseras. I på förväg utformade schabloner minskar det svåra handläggnings-momentet att bedöma rimlighet för kostnader. Schabloner innebär dock också att träffsäkerheten för de pengar som betalas ut kan bli mindre. En del investeringar kommer ersättas med lite för mycket pengar och andra kommer att ersättas med lite för lite.

Att ha tydliga prioriteringar är ett annat sätt att förenkla. Det blir då tydligare vad man kan söka pengar till och vad landsbygdsprogrammet ska uppnå. En tydligare koppling mellan målen för programmet och de beviljade projekten och investe-ringarna har efterfrågats av revisionsrätten.

I många fall är det flera faktorer som avgör att en åtgärd inte rekommenderas ur förenklingssynpunkt. I bedömningen ingår både faktorer som påverkar hur enkel en åtgärd upplevs av den sökande och hur hög administrativ kostnad för myndig-heten som är kopplad till åtgärden.

1.2.2 Samhällsekonomisk kostnadseffektivitet

Enligt uppdraget ska förslaget bestå av åtgärder som är samhällsekonomiskt kostnadseffektiva. Den metod vi valt för att analysera kostnadseffektivitet är kostnadsnyttoanalyser, för att om möjligt visa om vissa förslag är mer samhällsekonomiskt lönsamma än andra.

En kostnadsnyttoanalys syftar till att identifiera, kvantifiera och värdera samtliga nyttor och kostnader för alla dem som påverkas av förslaget. Exempel på nyttor är minskad negativ miljöpåverkan eller bättre livskvalitet. Exempel på kostnader är alternativkostnaden för arbetskraft eller ökat växtnärläckage.

När effekterna är beskrivna och om möjligt beräknade kan vi använda analysen till att jämföra åtgärdsförslag. Analysen utgår enbart från det samhällsekonomiska perspektivet och ingår som en del av den sammanlagda bedömningen av förslaget.

I åtgärdsförslagen saknas det ibland förutsättningar för att kvantifiera och prissätta effekterna i kronor. Orsaken är att det saknas dataunderlag och relevanta studier. Följden är att vi inte kan göra en analys där vi kan säga att det är bättre att satsa på en åtgärd för fler arbetstillfällen på landsbygden istället för att satsa på ett förslag för biologisk mångfald i betesmarker. Däremot ger analysen underlag för att prioritera mellan åtgärder med liknande syften.

Finns det inga åtgärder att jämföra mellan så kan vi principiellt uttala oss om motiv ur samhällsekonomiskt perspektiv samt om åtgärden är samhällsekonomiskt lönsam eller inte, d.v.s. om värdet av effekterna överstiger samhällets kostnader för åtgärden eller inte.

1.2.3 Ökad konkurrenskraft i skogsbygderna

I Sverige finns ett mål om att förutsättningar ska finnas för ekonomisk tillväxt i hela landet.

Detta redovisas tydligt i regeringens skrivelse till Riksdagen ”En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder” (Skr. 2008/09:167). ”Där [på landsbygden] finns attraktiva miljöer för såväl företagande, besökande som boende. Efterfrågan på landsbygdernas särskilda tillgångar och produkter växer också långsiktigt, till exempel på natur- och kulturmiljöer och förnybara energiråvaror.” Sverige bör också ta tillvara de möjligheter som finns att bedriva jordbruk i hela landet. För att nå målet kan insatser inom landsbygdsprogrammet styras för att stärka konkurrenskraften för jordbruksföretag i skogsbygd.

Under en längre tid har jordbruksproduktionen i skogsbygderna i Sverige tappat mark jämfört med slättbygderna. Mjölproduktionen har haft en trendmässig minskning sedan mitten av 1980-talet. Antalet mjölkkor fortsätter att minska (tabell 1).

Tabell 1. Antal kor för mjölkproduktion 2003 och 2010, fördelat på stödområden

Stödområde	2003	2010	Förändring 2003–2010	Förändring i procent
1	5 890	4 829	-1 061	-18 %
2a	27 560	23 193	-4 367	-16 %
2b	14 999	11 946	-3 053	-20 %
3	10 007	7 485	-2 522	-25 %
4a+4b	19 878	13 404	-6 474	-33 %
5a	64 955	46 959	-17 996	-28 %
5b	81 810	80 614	-1 196	-1 %
5c	32 457	29 083	-3 374	-10 %
5m	14 417	15 056	639	4 %
övriga riket	130 547	115 526	-15 021	-12 %

Det är osäkert att säga något om nötkreaturshållningen (inkl. lammproduktionen) framöver men många menar att nötköttproduktionen kommer att falla som ett resultat av borttaget handjursbidrag. Med färre betande djur riskerar det öppna landskapet att växa igen. Om det öppna landskapet minskar kan det i längden uppstå problem genom att det blir mindre attraktivt att bo och verka i många landsbygdsområden. Ett exempel på betydelsen av jordbrukslandskapet är att närhet till ängs- och betesmarker har visat sig ha positiv betydelse för priser på bostadsfastigheter på landsbygden. Det finns alltså kollektiva värden som går att spåra och avläsa i statistiska analyser för prisbildningen på fastighetsmarknaden som kan härledas till jordbrukslandskapets kvalitet.

En central fråga är vad som krävs för att dessa miljöer ska säkras och att de kollektiva nyttigheterna inte tillhandahålls för samhället i en för liten omfattning. En utgångspunkt som gäller för gårdsstödet är att marken ska bevaras som jordbruksmark. Frågan är om detta är tillräckligt för att nå de värden som behövs för att miljön ska bli tillräckligt attraktiv. Sannolikt behöver marken användas mera produktivt. I skogsbygd utgörs den användningen i allmänhet av produktion av grovfoder. Därmed behövs också djur för kött- och mjölkproduktion. Den negativa produktionstrenden särskilt inom kött- och mjölkproduktionen bör bromsas upp. Stöd som ersätter lantbrukarna för att de tillhandahåller kollektiva nyttigheter som att hålla markerna öppna är viktiga. Detta kan handla om utformningen av gårdsstödet, vissa miljöersättningar och regionalstöd men är också en fråga om hur omstruktureringen av produktionsgrenarna kan underlättas. Högre stödnivå till investeringar i jordbruksföretag i områden med naturliga begränsningar gynnar företagets livskraft.

Åtgärder som kan hjälpa till att bromsa igenväxningen av jordbruksmark

De stora grundläggande stöden såsom gårdsstöd, vallstödet, ersättningen för skötsel av betesmarker samt kompensationsbidraget utgör grunden för jordbruket i många delar av landet. Därutöver kan det vara befogat med särskilda satsningar i vissa utsatta områden. Det är exempelvis möjligt att höja investeringsstödet¹ för jordbruksföretag med 20 procent i områden med naturliga begränsningar, (LFA-områden). Genom att öka subventionsgraden för jordbruksinvesteringar i de mest

¹ Artikel 18 och bilaga 1 i förslaget till Europaparlamentets och Rådets förordning om stöd till landsbygdsutveckling från EJFLU. Version 2011-10-12.

utsatta områdena kan man påverka viljan hos lantbrukarna att fortsätta med, och även utveckla sin produktion. Givet att investeringarna är produktiva och allt annat lika så bör lönsamheten i jordbruksföretagen påverkas positivt av att höja stödet.

1.2.4 Acceptans

För att nå de olika målen inom landsbygdsprogrammet är det viktigt att vi har åtgärder som har en god acceptans. Att värdera en åtgärd utifrån begreppet acceptans innebär att vi värderar hur olika intressenter uppfattar ett förslag. Intressenter i det här sammanhanget är:

- Sökande av stöd och ersättningar
- Allmänhet, inklusive skattebetalare
- Intressegrupper
- Myndigheter och handläggare

Viktigast av dessa grupper är den sökande. Om inte de föreslagna åtgärderna har en acceptans inom denna grupp kommer det inte att finnas ett intresse att utföra de åtgärder som finns i landsbygdsprogrammet. Då spelar det ingen roll hur effektiv åtgärden än är, den kommer ändå inte att bli utförd.

Åtgärderna i det tekniska underlaget bedöms i de flesta fall ha en god acceptans. I vissa förslag finns det delar där vi identifierat sådant som kan minska acceptansen, men där bättre alternativ saknas. Med bra rådgivnings- och informationsinsatser kan vi öka förståelsen för åtgärderna och därmed öka acceptansen, det gäller både för de grupper som ersättningarna riktar sig till men också till allmänheten.

Om åtgärden har funnits i tidigare landsbygdsprogram är den enklare att värdera. Det finns då uppgifter om anslutning och utifrån det kan man åtminstone till en del värdera om åtgärden har uppfattats som positiv av de som är genomförare. En hög anslutning kan tyda på att åtgärden uppfattas som positiv. Å andra sidan behöver en tidigare låg anslutning inte betyda att acceptansen är låg mot själva åtgärden i sig utan det kan bero på att man anser att ersättningen är för låg. Det är alltså inte fel på själva åtgärden utan det är ersättningsnivån som är felaktig.

I det tekniska underlaget redovisas den sammanlagda bedömningen under avsnittet acceptans, för respektive förslag.

2 Åtgärdsbeskrivningar

2.1 Rekommenderade åtgärder

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen föreslår utifrån kriterierna ovan följande åtgärder:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Rådgivningstjänster för jord- och skogsbruk
- Investeringar inom jord- och skogsbruket
- Miljöinvesteringar
- Investeringar i annan verksamhet än jord- och skogsbruk
- Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd
- Skötsel av betesmarker och slätterängar alternativ 1
- Skötsel av kulturmiljöer alternativ 1
- Mångfaldsåker alternativ 1
- Vall på slätten
- Skötsel och rensning av våtmarker och dammar
- Hotade husdjursraser
- Anpassade skydds-zoner
- Omställning kombinerat med differentierad ersättning till ekologisk produktion
- Stöd till samarbete

Kort beskrivning av åtgärderna:

Kunskapsöverföring och informationsinsatser

Syftet med åtgärden är att verka för att nå landsbygdsprogrammets mål genom att öka kompetensen hos landsbygdens företagare samt underlätta genomförandet av övriga åtgärder i landsbygdsprogrammet. I sin helhet ska åtgärden verka för en hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling av landsbygden. Åtgärden består av informationsinsatser, kunskapsöverföring och kompetensutveckling.

Rådgivningstjänster för jord- och skogsbruk

Syftet med åtgärden är att bygga upp ett system för jord- och skogsbruksrådgivning samt främja fortbildning av rådgivare som verkar inom detta. Jord- och skogsbruksrådgivningen är också viktig för att underlätta för företagaren att förstå och leva upp till stödregler och krav inom den gemensamma politiken. Åtgärden innebär att inrätta ett system för rådgivning angående markskötsel och jord- och skogsbruksdrift.

Investeringar inom jord- och skogsbruket

Åtgärden är ett företagsstöd med syfte att verka för en ökad konkurrenskraft hos jordbruks-, rennärings- och trädgårdsföretag inklusive ökad konkurrenskraft inom livsmedelsproduktion och förädling. Åtgärden ska förbättra jordbruksföretagens

möjlighet att överleva och underlätta generationsskifte inom jordbruks-, ren-
närings- och trädgårdssektorn. Syftet är också att effektivisera energianvändningen
inom jordbruket och vid livsmedelsbearbetning, främja tillgång till och använd-
ning av förnybara energikällor samt främja resurseffektivitet och en omställning i
jordbruket till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi. Åtgärden ska verka för
förbättrad infrastruktur och ekonomisk rationell arrondering av jord och skogs-
bruket samt stötta icke-produktiva investeringar för att främja miljövänligt jord-
bruk, minska näringsläckage från jordbruket samt öka den biologiska mångfalden.

Miljöinvesteringar

En miljöinvestering är en investering som inte har en företagsekonomisk nytta
utan görs för att öka den kollektiva nyttan. Miljöinvesteringarna prioriteras regio-
nalt. Lantbrukaren eller skogsägaren söker ersättning för kostnader enligt scha-
blon eller enligt vad investeringen ska kosta. Ett exempel är våtmarker där
lantbrukaren får ersättning för de faktiska kostnader som uppkommit i samband
med skapandet av en ny våtmark. För miljöinvesteringen stängsel för att hägna
lövskog är däremot ersättningsnivån schabloniserad vilket innebär en fast ersät-
ning per meter stängsel.

Investeringar i annan verksamhet än jord- och skogsbruk

Åtgärden är ett företagsstöd med syfte att främja diversifiering, skapande av nya
småföretag och arbetstillfällen samt främja lokal utveckling på landsbygden.
Åtgärden ska förbättra jordbruksföretagens möjlighet att överleva genom att
underlätta omstrukturering av företag som är i behov av diversifiering av jord-
bruksverksamhet. Åtgärden ska gynna miljön genom att främja tillgång till och
användning av förnybar energi, främja resurseffektivitet och en omställning till en
koldioxidsnål och klimattålig ekonomi.

Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd

Syftet med åtgärden är att bidra till en förnyelse av landsbygdsområden så att
landsbygden är attraktiv och bidrar till en hållbar utveckling av Sverige. Åtgärden
är ett projektstöd där stöd ges till projekt där den gemensamma nyttan är stor men
där incitamentet är för litet för att någon enskild i större grad ska vilja finansiera
det. Projekten ska stärka lokalbefolkningens och besökandes tillgång till infra-
struktur och service samt till attraktiva natur-, fritids- och kulturmiljöer.

Skötsel av betesmarker och slåtterängar

Syftet med åtgärden är att bevara och förstärka hävdgynnad biologisk mångfald,
kulturmiljöer och visa variation i hur landskapet ser ut samt ge möjlighet till
rekreation och upplevelser. Ersättning ges för skötsel av betesmarker och slåtter-
ängar. De behöver skötas för att behålla sina biologiska och kulturhistoriska kvali-
teter samt för att visa en variation i landskapet som är positiv för friluftslivet.
Markerna ska skötas med bete eller slåtter och skörd för att inte växa igen.

Det finns många olika slags betesmarker och slåtterängar. De är uppdelade i olika
markklasser som ger olika ersättning och kan ha olika villkor. Fyra alternativ av
skötsel av betesmarker och slåtterängar har analyserats. Gemensamt för alla fyra
alternativ är att definitionen för betesmarker i gårdsstöd och i miljöersättningen

ska vara mer lika. Det ska dock fortfarande finnas möjlighet att få ersättning för betesmarker som inte kan ge gårdsstöd. Alternativ 1,2 och 3 har gemensamt att åtagandepaner inte ska upprättas utan att information om vilka villkor som gäller på marken istället kopplas till blocken i blockdatabasen. Dessa alternativ innebär också mer flexibilitet för den sökande då arealerna i åtagandet inte behöver vara samma från år till år. Den stora skillnaden mellan förslag 1, 2 och 3 är antalet markklasser. I alla alternativ finns endast en markklass för allmänna värden dvs. betesmarker och slåtterängar är hopslagna. I alternativ 2 föreslås en ytterligare markklass bl.a. för marker med utvecklingspotential eller höga värden som inte är kopplade till floran. I alternativ 3 föreslås istället färre markklasser än idag. Det förslag som presenteras, och som beräkningar och bedömningar är gjorda på, innebär att alla marker som kan ge gårdsstöd har samma markklass och att det sedan finns marker som kan ge miljöersättning men inte gårdsstöd. Det kan istället vara möjligt att ta bort en eller flera av de mindre markklasserna som inte kan ge gårdsstöd och ha två markklasser för de som kan ge gårdsstöd. Alternativ 4 motsvarar i stora drag den ersättning som finns nuvarande program.

Skötsel av kulturmiljöer

Syftet med åtgärden är att synliggöra och bevara landskapselement på och vid mark som används som åker eller betesmark. Åtgärden ska synliggöra våra kulturmiljöer, ge förståelse för tidigare generationers brukande och behov av markanvändningen samt ge ökad biologisk mångfald. Ersättning ges för att landskapselement ska skötas och bevaras.

I det tekniska underlaget presenteras 2 alternativ. Skillnaden mellan alternativen är att alternativ 1 innebär att den som söker själv kan välja vilka landskapselement som ska ingå i åtagandet medan i alternativ 2 ska hela eller sammanhängande delar av fastigheten ingå i åtagandet. I alternativ 2 ska även en skötselplan upprättas.

Mångfaldsåker

Syftet med åtgärden är att förbättra förutsättningarna för biologisk mångfald, främst för insekter, fåglar och kärlväxter i slättbygd samt bidra till arters möjlighet att spridas. Åtgärden utförs på åkermark. Den innebär att marken besås med fågel- och insektsfrämjande fröblandningar. Lantbrukaren väljer varje år hur mycket och vilka åkrar eller delar av åkrar denne vill använda som mångfaldsåker. Mångfaldsåkern kan ligga på samma ställe hela åtagandeperioden eller flytta runt inom eller mellan fälten. Omfattningen av ett åtagande ska vara minst 1 hektar varje år under åtagandeperioden.

Alternativ 1 innebär att alla som bor i slättbygd har rätt att söka och få ersättning medan i alternativ 2 ska ansökningarna prioriteras regionalt. Alternativ 2 innebär att länsstyrelsen gör en bedömning i varje enskilt fall.

Vall på slätten

Syftet med åtgärden är att minska näringsläckage och utsläpp av växthusgaser, förbättra förutsättningar för biologisk mångfald på slätten, minska växtskyddsanvändning i intensivt odlade områden, att stimulera vall som energigröda samt förbättra markstruktur och odlingslandskapets resiliens långsiktigt i slättbygdsområden.

Åtgärden innebär att vall med insådd av klöver odlas i slättbygd. Vallen ska ligga kvar minst två vintrar på samma mark men hur länge vallen ligger kan variera mellan 2 och 5 år. Hela eller delar av den sökta arealen kan flyttas när två vintrar gått. En blommande zon motsvarande minst 5 procent av vallarealen ska lämnas vid varje skörd. Den blommande zonen ska ligga i anslutning till klövervallen för att gynna pollinerare. Ytan som lämnas kan med fördel skifta under perioden.

Skötsel och rensning av våtmarker och dammar

Syftet med åtgärden är att behålla en effektiv näringsretention i våtmarker och dammar samt hindra dem från att växa igen. Ersättning ges för att sköta och rensa våtmarker och dammar anlagda i miljöförbättrande syfte. Genom att underhålla våtmarker förstärks och behålls deras funktion som växtnäringssänkor och den biologiska mångfalden upprätthålls. Detta bidrar till en förbättrad vattenkvalitet och ökad mångfald. Ersättning lämnas även för hela eller delar av våtmarker eller dammar som i miljöförbättrande syfte har restaurerats om miljönyttan stärks av ett skötselåtagande.

Hotade husdjursraser

Syftet med åtgärden är att stimulera och underlätta för djurägare att hålla hotade husdjursraser samt att stödja rasföreningarna med att organisera och leda bevarandearbetet. Målet är att alla husdjursraser som Sverige har ett bevarandansvar för ska vara i hotkategori inte i fara (not at risk) enligt FAO:s definition år 2020. Detta innebär att det totala djurantalet är fler än 1 000 hondjur och 20 handjur av respektive ras eller att den totala populationen är fler än 1 200 individer och populationsstorleken ökar.

Åtgärden består av två, ifrån varandra skilda, oberoende delåtgärder:

Delåtgärd A: En ersättning till djurägare med nötkreatur, grisar, får och getter. Djurägaren söker om ersättningen.

Delåtgärd B: Stöd till lantrasföreningar. Föreningen söker projektstöd.

Anpassade skydds-zoner

Syftet med åtgärden är att minska läckage av fosfor från åkermark genom att minska ytavrinning och erosion.

Med anpassade skydds-zoner avses skydds-zon på erosionsbenägen mark. Ersättning ges för anläggning och skötsel av anpassade skydds-zoner på åkermark. Åtgärden innebär att vallgräs eller vallgräs i blandning med vallbaljväxter sås in för att minimera risk för partikelburna fosforförluster och grumling i närliggande vattendrag. Ofta uppkommer yterrosion i svackor, längs kulverterade vattendrag, i anslutning till ytvattenbrunnar och ofta där infiltrationen av någon anledning är dålig. Den kan anläggas vid till exempel ytvattenbrunnar eller i svackor på åkermark.

Vi presenterar tre olika alternativ för anpassade skydds-zoner:

Alternativ 1 är utformat som i nuvarande landsbygdsprogram men är inte regionalt prioriterat utan fördelas per stödområde. Alternativ 2 är som alternativ 1 men innefattar även översvämningss-zoner och zoner längs med tungt saltade vägar. Alternativ 3 är som alternativ 2 men prioriteras regionalt.

Omställning kombinerat med differentierad ersättning till ekologisk produktion

Syftet med åtgärden är att få fler lantbrukare i slättbygd att gå över till ekologisk produktion för att få till stånd positiva effekter på miljö, klimat, djurhälsa och landsbygdsutveckling. Åtgärden innebär en differentierad ersättning kombinerad med ett omställningsstöd för certifierad ekologisk produktion enligt EU:s regelverk. Åtagandet är 5-årigt och ersättningen ges i form av en differentierad ersättning. För lantbrukare som ställer om till ekologisk produktion ges ett omställningsstöd till slättbygd i fem år. Ekologisk odling har en positiv effekt på biologisk mångfald och bidrar till en minskad användning av växtskyddsmedel. Villkor för ersättning är att marken är ekologiskt certifierad eller ligger i omställning och att produktionen sker enligt EU:s regelverk för ekologisk produktion. Omställningsersättningen ska täcka en del av de merkostnader som lantbrukare har vid övergång till ekologisk produktion och göra att fler ansluter sig till produktionsformen.

Förslaget presenteras i helhet i Jordbruksverkets utredning om mål för ekologisk produktion.

Stöd till samarbete

Syftet med åtgärden är att bidra till att stärka innovations- och konkurrenskraften på landsbygden och bidra till en hållbar utveckling av Sverige. Genom projektstöd till samarbete kan insatser göras på områden där den gemensamma nyttan är stor men som någon enskild inte är beredd att betala för.

Stöd ges till samarbetsprojekt mellan olika aktörer inom jordbruks-, livsmedels och skogssektorn och bland andra aktörer. Detta för att bidra till att uppnå landsbygdsutvecklingspolitikens mål och prioriteringar. Åtgärden ska även stödja kluster och nätverk samt operativa grupper inom det europeiska innovationspartnerskapet. Projekten ska genomföras i samarbete mellan minst två aktörer med undantag för utveckling av nya produkter m.m. där enskilda aktörer kan få stöd om projektresultatet sprids.

Läsanvisning

För utförliga beskrivningar av åtgärderna och beräkningar hänvisas till programtexterna i det tekniska underlaget. Motiveringarna till urvalet nedan är korta och har inte mellanrubriker.

Varje motivering börjar med förenklingskriteriet, därefter följer samhällsekonomisk kostnadseffektivitet, ökad konkurrenskraft i skogsbygd och sist acceptanskriteriet.

I flera av de åtgärder som vi föreslår ingår det förenklingar som bygger på en effektivare ansökan och handläggning med hjälp av nya eller förbättrade e-tjänster. I alla förslag där förenklingen innebär e-tjänster tillkommer dock kostnaden för myndigheterna för att bygga och förvalta sådana system. Utvecklingen av sådana system måste därför var för sig bedömas om det är ekonomisk motiverat. Vidare föreslår vi ytterligare förenklingar genom att för samtliga åtgärder tillämpa elektronisk handläggning innefattande att elektroniska akter skapas för alla stödmottagare. En elektronisk akt är grunden för utökad service och minskad administrativ börda i kontakter mellan stödmottagarna och myndigheterna.

2.1.1 Kunskapsöverföring och informationsinsatser Rådgivningstjänster för jord- och skogsbruk

Kunskapsöverföring och informationsinsatser och rådgivningstjänster för jord- och skogsbruk är projektstöd och benämns ofta för kompetensutveckling. Inom projektstöden pågår arbete med att effektivisera och minska de administrativa kostnaderna. Exempel på förenklingar som kan påverka inom kompetensutvecklingen är schablonstöd för små projekt.

Kompetensutveckling kan spela stor roll för effektiviteten i övriga åtgärder eller bidra direkt till målen. Åtgärderna för kompetensutveckling har teoretiskt analyserats utifrån kostnadseffektivitet. Kunskap kan ofta vara samhällsekonomiskt effektiv och ha stora spridningseffekter. Kunskap kan även påverka samhället positivt genom ändrade attityder och värderingar hos målgruppen. Kompetensutveckling är en möjlighet att påverka måluppfyllelsen i det fall budgeten för landsbygdsprogrammet är liten och det inte finns pengar till andra åtgärder. Det finns dock ämnen inom kompetensutvecklingen där det borde finnas företagsekonomiska motiv till kunskapsökning och även aktörer på marknaden som kan tillhandahålla den typen av utbildning. I de fallen är det inte motiverat med stöd eller så ska en avgift delfinansiera utbildningen. Samtliga insatser inom kompetensutvecklingen bör ha som mål att stärka näringarnas konkurrenskraft.

Kunskapsöverföring och informationsinsatser och rådgivningstjänster för jord- och skogsbruk påverkar bland annat jordbruksproduktionen och konkurrenskraften i skogsbygd genom att förstärka övriga åtgärder. Om dessa åtgärder ska användas för att gynna konkurrenskraften kan de inriktas på att komplettera de andra åtgärder i förslaget som är positiva för jordbruksproduktionen i skogsbygd. Exempel på sådana åtgärder kan vara att prioritera kompetensutveckling om betesmarker och slätterängar, men även investeringar för ökad konkurrenskraft.

Kompetensutvecklingen har hög efterfrågan i dagens program. De föreslagna åtgärderna bedöms ha fortsatt hög acceptans trots begränsningen i förordningen som säger att bara anordnaren kan söka stöd.

2.1.2 Investeringar för jord- och skogsbruk

Investeringar för jord och skogsbruket är företagsstöd. Inom företagsstöden förbättras förenklingar framförallt genom att minska administrativa kostnader. Exempel på förenklingar för den sökande är e-tjänster och en anpassad affärsplan till det stöd som söks. Schabloner kan användas för exempelvis små investeringar.

Investeringstödet har i innevarande landsbygdsprogram fått mycket kritik för bland annat dödvikt. Med dödvikt menas att investeringen hade gjorts även utan stöd. Genom att höja ersättningsnivån till 40 procent i förslaget minskar risken för dödvikt. Dödvikten bör också minska genom att startstödet inte är en egen åtgärd utan ersätts med möjlighet för den unge företagaren att få en högre andel stöd för sin investering. Den samhällsekonomiska kostnadseffektiviteten påverkas också av vilka prioriteringar som görs inom åtgärden. Stödhandläggningen bör utformas för att prioritera investeringar utifrån marknadsmisslyckanden. Jordbruksverket och Skogsstyrelsen vill trycka på vikten av att avgränsa de breda åtgärderna för ökad konkurrenskraft och landsbygdsutveckling för att få ett mer träffsäkert program. Grund för prioritering i stödhandläggningen bland traditionella investe-

ringar kan vara de tvärgående målen miljö, klimat och innovation som ökar samhällets kollektiva nyttigheter. Andra sätt att prioritera kan vara att bedöma varje ansökan utifrån förutbestämda kriterier. Där kan de tvärgående målen ingå, men kompletteras med andra faktorer som jämställdhet, arbetsmiljö, branschriktning osv. Som grund för prioritering finns även investeringar som gynnar djurväl-färden eller åtgärder som förbättrar produktionens miljöpåverkan. Ett sådant exempel kan vara täckdikning som både gynnar företagets produktion men också skapar långsiktighet i markanvändningen.

För att rikta pengar till områden med risk för igenväxning av jordbruksmarken är det möjligt att höja investeringsstödet till jordbruksföretag upp till 60 procent i vissa områden. Detta föreslås för att bromsa den negativa utvecklingen i mjölk- och köttproduktionen som i sin tur påverkar det öppna landskapet.

Acceptansen för åtgärden i grundförslaget är sannolikt stor då den kan användas till många typer av investeringar. En avgränsning för att rikta stöden minskar acceptansen för de målgrupper som inte längre blir aktuella för stöd. Med de förändringar som är föreslagna bör risken för dödvikt minska och därmed bör samhällets acceptans öka.

2.1.3 Miljöinvesteringar

Inom miljöinvesteringarna finns ett stort antal möjligheter att göra insatser med stor betydelse för miljön. Antalet ansökningar och utbetalda belopp är mindre än inom miljöersättningarna, men varje insats spelar stor roll. Lägsta gräns för stöd som betalas ut föreslås vara 5 000 kr vilket är en viktig administrativ förenkling. Vi bedömer att den nya strukturen med huvudsakligen schabloner skapar bättre förutsättningar för att marknadsföra miljöinvesteringarna. Genom att handläggningskostnaderna minskar bör länsstyrelsen, Sametinget och Skogsstyrelsen ha bättre möjlighet att arbeta aktivt med fler delar än i dagens program. Schabloner innebär smidigare hantering för såväl sökande som myndighet. Kostnader för kontroller och besiktningskostnader kan dock fortfarande vara dyra i förhållande till utbetalt belopp. Ett system baserat på schabloner kan minska effektiviteten på den enskilda platsen, men det kan uppvägas av att en lättare administration som gör att fler stöd kan beviljas.

Mängden valmöjligheter i det tekniska underlaget kan vara svår för sökande att överblicka och därför presenteras här ett förslag med färre schabloner än i det tekniska underlaget.

Inom Jordbruksverkets, Sametingets och Skogsstyrelsens gemensamma verksamhetsområde föreslås följande schabloner:

- Restaurera stenmur
- Återskapa trädgårdsgård i odlingslandskapet eller hägnader i renkötselområdet
- Restaurera överloppsbyggnad

För länsstyrelsen och Sametinget kommer alla andra målområden att finnas inom miljöinvestering enligt faktiska kostnader. Här kan i princip alla typer av projekt genomföras så länge de bidrar till målen i programmet. Investeringen ska syfta till biologisk mångfald, kulturmiljö, rekreation, minskat näringsläckage eller minskad klimatpåverkan. Här finns möjligheter till större satsningar med ett landskapsper-

spektiv eller regionalt speciellt prioriterade områden. Miljöinvestering enligt faktiska kostnader ger dock högre administrativa kostnader för såväl sökande som myndighet jämfört med miljöinvesteringar enligt schablon. Inom faktiska kostnader ingår exempelvis anläggning av våtmark. Det finns möjlighet att begränsa investeringarna och prioritera utifrån t.ex. multifunktionalitet, landskapsbild eller enbart ett syfte t.ex. vattenkvalitet. Ytterligare en möjlighet att förenkla är att sätta en gräns på t.ex. minst 100 000 kronor per projekt.

För det skogliga området innehåller förenklingsförslaget alla de schabloner som presenteras i tekniska underlaget. Skogsstyrelsen har gjort om alla stöd som idag grundar sig på faktiska kostnader till schabloner.

Inom ramen för det tekniska underlaget föreslås inga miljöersättningar för Skogsstyrelsens verksamhetsområde. Det innebär att det kan vara motiverat att ha två ersättningsnivåer för vissa typer av investeringar, till exempel för att rensa stenmur respektive restaurera stenmur. Rensa stenmur motsvarar ungefär det arbete som i jordbrukslandskapet ersätts inom miljöersättningen för skötsel av kulturmiljöer.

Inom paketet med miljöinvesteringar är det möjligt att prioritera delar som stärker de kollektiva nyttigheterna i skogslänen. Det kan som nämnt inledningsvis gynna attraktiviteten i skogslänen. Det är också möjligt för Jordbruksverket och Skogsstyrelsen stärka den effekten genom att fördela budgeten utifrån den prioriteringen.

Acceptansen för miljöinvesteringar bedöms vara hög. Bland annat för att det är enkelt att söka och administrera schabloner i förhållande till andra investeringar eller projektstöd. Eftersom miljöinvesteringar prioriteras på regional nivå finns det en möjlighet att de prioriteras olika. Detta kan minska acceptansen.

2.1.4 Investeringar i annan verksamhet än jord- och skogsbruk

Investeringar i annan verksamhet än jord- och skogsbruk är företagsstöd. Förenklingsarna är samma som för investeringar för jord- och skogsbruket.

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen vill trycka på vikten av att avgränsa de breda åtgärderna för ökad konkurrenskraft och landsbygdsutveckling för att få ett mer träffsäkert och tydligt program. Resonemanget om kostnadseffektivitet är också i hög grad samma som för jord- och skogsbruket även om resultatet av prioriteringarna blir annorlunda. Prioriteringsgrunder föreslås vara investeringar som

- främjar visionen om Matlandet
- främjar visionen om Skogsriket
- främjar satsningar på förnybar energi
- gynnar mikroföretag om de gör investeringar som främjar klimat, miljö eller innovationer.

Urvalet av investeringar kan ske utifrån kriterier på liknande sätt som inom jord- och skogsbruk.

Möjlighet för övriga företag att diversifiera sin verksamhet kan prioriteras för att stärka den generella utvecklingen i skogsbygd. Näringsverksamhet på landsbygden spelar stor roll för att behålla möjligheterna till ett konkurrenskraftigt jordbruk.

Acceptansen för åtgärden i grundförslaget är sannolikt stor då den kan användas till många typer av investeringar. En förutsättning är att det finns acceptans för att ge stöd till landsbygdsåtgärder utanför jord- och skogsbruket. Med det förslag till urval som föreslås bör risken för dödvikt minska och därmed bör samhällets acceptans öka.

2.1.5 Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd

Åtgärden service, infrastruktur och attraktiv landsbygd är ett projektstöd. Inom projektstöden pågår arbete med att effektivisera och minska de administrativa kostnaderna. Genom e-ansökan kan ansökan anpassas med frågor anpassade för det aktuella stödets inriktning. Systemstödet kan varna sökande för att information saknas. För små projekt kan schabloner minska kostnaderna för handläggningen och göra redovisningen enklare. Schabloner kan också användas för stöd till bredband.

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen vill trycka på vikten av att avgränsa de breda åtgärderna för ökad konkurrenskraft och landsbygdsutveckling för att få ett mer träffsäkert och tydligt program. Inom åtgärden för service, infrastruktur och attraktiv landsbygd kan projekt med uttalad kollektiv nytta prioriteras. Inom åtgärden kan satsningar på bredbandsutveckling stödjas. Åtgärden är begränsad till att stötta bredband i områden med marknadsmisslyckande. Om åtgärden ska användas för grundläggande tjänster utöver bredband kan budgeten delas för att säkerställa prioriteringen av övriga delar.

Satsningar på bredband är starkt efterfrågat och bedöms få en stor acceptans.

2.1.6 Skötsel av betesmarker och slätterängar alternativ 1

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen rekommenderar alternativ 1 som åtgärd för skötsel av betesmarker och slätterängar.

Åtgärden har förenklats kraftigt jämfört med innevarande programperiod. Många lantbrukare har tvekat att gå in i ett åtagande för så lång period. Både på grund av variationer i naturen men också den ändrade betesmarksdefinitionen har det varit mycket ändringar med en del sanktioner för lantbrukarna som följd. Den föreslagna åtgärden är mer flexibel. Detaljregleringen av hur marken ska skötas har minskat och mer ansvar läggs på lantbrukaren. Lantbrukaren ska få mer stöd i ansökan genom e-tjänster som lämnar information om den aktuella marken. Åtgärden kan förenklas ytterligare genom att markklasser med få sökande och liten areal prioriteras bort.

Kostnadseffektiviteten i åtgärden varierar mellan de olika markklasserna. För många betesmarker är dock miljöersättningen avgörande för att markerna ska fortsätta hävdas och de biologiska värdena bevaras.

Mycket betesmarker ligger i skogslänen och därför har åtgärden stor betydelse för att behålla det öppna landskapet. En analys visar att alternativ 2 hade gett en större effekt på detta kriterium. Den sammanlagda avvägningen och där förenkling prioriteras ger dock slutsatsen att alternativ 1 är det bästa.

Åtgärden bedöms på grund av förenklingsarna få hög acceptans i målgruppen. Den påverkas av förgröningen i pelare 1 och måste analyseras vidare när regelverket är klart.

2.1.7 Skötsel av kulturmiljöer alternativ 1

Jordbruksverket och skogsstyrelsen rekommenderar alternativ 1 som åtgärd för skötsel av kulturmiljöer. Dock inte den extra ersättning som prioriteras regionalt och som ingår i grundförslaget.

Åtgärden är förenklad genom att den sökande kan välja vilka element som ska skötas under åtagandeperioden. Detta gör åtgärden lättare att förstå och minskar felfrekvensen. Många fel och mycket ändringar i åtaganden är en hög administrativ kostnad för den handläggande myndigheten.

En annan viktig förenkling är att inte bara den som brukar marken kan söka ersättningen. Exempelvis kan markägaren söka kulturmiljöersättningen och arrendatorn övriga miljöersättningar. Förändringarna leder sannolikt till att varje sökande sköter färre element, men om antalet sökande ökar kan det totala antalet skötta element vara minst samma som idag.

Den samhällsekonomiska effekten av åtgärden beräknas vara mycket stor även om effektiviteten varierar mellan de olika typerna av element. Variationen beror bland annat på att nyttan av biologisk mångfald i anslutning till elementen varierar lokalt beroende på hur landskapet i övrigt ser ut. Död vikten varierar antagligen över landet, men undersökningar av död vikten saknas. Den föreslagna förändringen kan leda till att de sökande väljer att sköta de elementen som är enklast och billigast att sköta.

Skötsel av kulturmiljöer har liten effekt på igenväxningen av öppna landskap i skogsbygd. Åtgärden bidrar dock till aktiv skötsel och att landskapselementen blir synliga.

Genom de föreslagna förenklingarna kan acceptansen och söktrycket från målgruppen öka avsevärt. Acceptansen hos experter kan minska då alla element på en fastighet inte blir skötta. Åtgärden påverkas av förgröningen i pelare 1 och måste analyseras vidare när regelverket är klart.

2.1.8 Mångfaldsåker alternativ 1

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen rekommenderar alternativ 1 som åtgärd för mångfaldsåker.

Mångfaldsåker är en kombination av åtgärderna mångfaldsträda och fågelåker från dagens program. Åtgärden är flexibel och binds inte till samma mark under hela åtagandeperioden. I förslag 1 ska åtgärden inte prioriteras av länsstyrelsen och blir därmed lättare att förutse för den sökande. Samma villkor gäller för alla sökande och den enskilda planen plockas bort.

Åtgärden har förenklats kraftigt. Antal sökande bedöms dock vara 700 stycken vilket gör de administrativa kostnaderna per ansökan höga.

Mångfaldsåker bedöms vara en samhällsekonomiskt effektiv åtgärd trots en liten omfattning. Död vikten är mycket liten då få företagare odlar utan företagsekonomisk vinst utan stöd.

Mångfaldsåker riktas till slättlandskapet och kommer därför ha liten effekt på konkurrenskraften i skogsbygd.

Acceptansen för åtgärderna i dagens program har varit låg. Detta har delvis berott på att det i början var en låg ersättningsnivå, men också att det är svårt att veta i förväg om man kommer att få ersättning eller inte. Med de beskrivna omfattande förenklingarna kan acceptansen för åtgärden öka. Kompetensutveckling är dock viktigt då många lantbrukare trots stöd ser högre värde i att odla en gröda för att skörda än för samhällets önskemål om mångfald. Åtgärden påverkas av förgröningen i pelare 1 och måste analyseras vidare när regelverket är klart.

2.1.9 Vall på slätten

Åtgärden är ny, men det finns likheter med dagens vallodling. Det finns dock fler villkor om blandning av vallgrödan med klöver- och baljväxter. Villkoren är relativt enkla att förstå. Åtgärden bedöms vara enkel att söka och enkel att administrera för länsstyrelsen.

Åtgärden har många positiva miljöeffekter och både positiva och negativa samhällsekonomiska effekter. Många av dem är svåra att kvantifiera och värdera. Risken med stödet är att det betalas ut till gårdar som redan odlar stor andel vall i sin växtföljd. Dödvikten minskas genom att begränsa den sökningsbara arealen till 20 procent av företagets totala areal samt att styra ersättningen till regioner med hög spannmålsproduktion.

Åtgärden riktas till slättlandskapet och har därför liten effekt i skogsbygd.

Åtgärden är ny och det är svårt att värdera vilken acceptans den får hos lantbrukaren. Acceptansen beror sannolikt på övriga möjligheter att söka vallstöd. Åtgärden påverkas av förgröningen i pelare 1 och måste analyseras när regelverket är klart.

2.1.10 Skötsel och rensning av våtmarker och dammar

Åtgärden har förenklats genom att samma villkor gäller för alla som söker ersättningen istället för enskilda planer. Villkoren är lätta att förstå.

Åtgärden är ett viktigt komplement till anläggning av våtmarker och dammar inom miljöinvesteringarna. Våtmarker är ett effektivt sätt att minska utsläpp av näring i vattendragen. Skötsel är nödvändig för att våtmarken ska behålla sin funktion. Det finns ingen företagsekonomisk vinst i att sköta och rensa våtmarken och dödvikten bedöms därför vara liten.

Det är önskvärt att våtmarker placeras i jordbruksintensiva delar av landet. Åtgärden förväntas därför inte bidra mycket till att hålla marker i skogsbygd öppna.

För den målgrupp som anlägger våtmarker eller dammar som samlar fosfor bedöms åtgärden ha hög acceptans.

2.1.11 Hotade husdjursraser

Åtgärden är förenklad genom förslag till administrativa förbättringar som e-ansökan och e-handläggning. E-ansökan bedöms förenkla för både den sökande och för handläggande myndighet.

Åtgärden hotade husdjursraser bedöms ha en låg dödvikt. Under nuvarande pro-

gramperiod har antalet djur ökat, men utan ersättning kommer sannolikt dessa raser försvinna eller minska kraftigt.

Åtgärden kan lokalt bidra till att hålla betesmarker öppna, men då antalet djur är litet är den effekten marginell i ett nationellt perspektiv.

Acceptansen och engagemanget för åtgärden är stort i målgruppen. Genom att stödet är avgörande för rasernas bevarande och att ersättningen har låg dödvikt bedöms acceptansen vara stor hos allmänheten.

2.1.12 Anpassade skyddszoner

Jordbruksverket och Skogsstyrelsen rekommenderar förslag 2 till anpassade skyddszoner.

Åtgärden har förenklats genom att länsstyrelsen inte behöver prioritera ersättningen. Det är därmed mer förutsägbart för den sökande. Myndigheternas kostnader minskar då handläggningen kommer att motsvara åtgärden för skyddszoner i dagens program. Flera villkor har tagits bort och villkoren har likriktats med liknande ersättningar.

Det finns flera effekter som är svåra att kvantifiera och värdera. Det finns inga företagsekonomiska skäl att anlägga en anpassad skyddszon så dödvikten bedöms vara liten. De vanliga skyddszonerna utmed vattendrag är något mer kostnadseffektiva, dvs. något lägre kostnad per kg reducerat kväve och fosfor än anpassade skyddszoner. Orsaken är att vanliga skyddszoner utmed vattendrag inte försvårar brukningen av åkern lika mycket som anpassade skyddszoner där skyddszonen ligger ute i fälten.

Åtgärden riktas till områden vid kusterna med vattendrag som påverkar havet. Den har därför liten effekt på att hålla landskapet öppet i skogsbygd.

Miljöersättningen för anpassade skyddszoner har haft en låg anslutning i dagens program. Med de förenklingar som föreslås kan dock intresset öka markant. Åtgärden påverkas av förgröningen i pelare 1 och måste analyseras vidare när regelverket är klart.

2.1.13 Omställning till ekologisk produktion kombinerat med differentierad ersättning

Jordbruksverket rekommenderar en kombination av omställningsstöd och differentierad ersättning för ekologisk produktion.

Miljöersättningen till certifierad ekologisk produktion eller kretsloppsriktad produktion är i dagens program en av de krångligaste miljöersättningarna. Den har höga administrativa kostnader för både företagen och myndigheterna. Villkoren för ersättningen är inte möjliga att påverka eftersom de styrs av EU:s förordning för ekologisk produktion. I det tekniska underlaget presenteras två förslag till ersättning för ekologisk produktion. Att plocka bort ersättningen till kretsloppsriktad produktion och försöka minska antalet kontroller är förenklingar i alla förslagen.

Ersättningen för ekologisk produktion måste göras enklare. Enbart omställningsstöd hade sannolikt varit det administrativt enklaste alternativet. Det har dock

undersökts noga och har ingen acceptans hos målgruppen. Därför kombineras omställningen med en differentierad ersättning efter omställningsperioden. Målgruppen föredrar dock det alternativ som mest liknar dagens system.

Det finns många effekter av ekologisk produktion vilket gör att det är svårt att bedöma samhällsnyttan. Dödvikten varierar mellan olika produktionsgrenar men ett genomsnitt är ca 25 procent.

I dagens program går mycket ersättning för ekologisk produktion till djurgårdar i skogsbygd men där är miljöeffekterna små. Genom omställningsstödet kan mer pengar riktas mot omställning av företag i slättbygd. Det ger en högre samhällsnytta, men är negativt för kriteriet om öppna landskap i skogsbygd.

2.1.14 Stöd till samarbete

Åtgärden för stöd till samarbete är ett projektstöd. Inom projektstöden pågår arbete med att effektivisera och minska de administrativa kostnaderna. Genom e-ansökan kan ansökan anpassas med frågor anpassade för det aktuella stödets inriktning. Systemstödet kan varna sökande för att information saknas. Systemstöd är en stor administrativ kostnad för myndigheten, men bedöms underlätta för företagen. För små projekt kan schabloner minska kostnaderna för handläggningen och göra redovisningen enklare.

Åtgärder som främjar samarbete mellan olika aktörer på landsbygden syftar bland annat till att kompensera för landsbygdens gleshet. Att främja samarbete och nätverksbyggande mellan landsbygdens olika aktörer förmodas vara särskilt viktigt för att stimulera innovation och förnyelse på landsbygden. Genom stöd till samarbete stöttas genomförandet av övriga åtgärder. Detta kan vara särskilt viktigt inom miljöåtgärder där ett landskapsperspektiv är starkt efterfrågat.

Genom att prioritera samarbete som stöttar exempelvis skötsel av betesmarker och slåtterängar kan åtgärden bidra positivt till att hålla landskapet öppet i skogsbygd. Samarbeten för ökad konkurrenskraft och attraktivitet på landsbygden kan också understödja en gynnsam utveckling i skogsbygd.

Med bakgrund i ovanstående bedöms åtgärden få stor acceptans och efterfrågan.

2.2 Bortvalda åtgärder

Skötsel av betesmarker och slåtterängar alternativ 2, 3 och 4

Argument för att välja bort: Alternativ 2 är dyrast att genomföra, alternativ 3 bedöms leda till lägst måluppfyllelse, alternativ 4 motsvarar dagens ersättning som är för komplicerad. Alternativ 1 bedöms sammantaget vara det bästa alternativet.

Komplement till ersättningen för skötsel av betesmarker och slåtterängar:

bränning, svårtillgängliga platser, brynskötsel, särskild skötsel av slåtteräng.

Argument för att välja bort: Små ersättningar med få sökande. Ersättningar som prioriteras regionalt av länsstyrelsen medför höga administrativa kostnader eftersom varje ansökan måste bedömas av en handläggare.

Restaurering av betesmarker

Argument för bortval: Liten ersättning med få sökande. Åtgärder som prioriteras regionalt av länsstyrelsen medför höga administrativa kostnader eftersom varje ansökan måste bedömas av en handläggare. Åtgärder som riktar sig till få sökande får relativt höga administrativa kostnader för exempelvis IT-stöd, regelverk och information.

Fäbodbeta

Argument för att välja bort: Åtgärden riktar sig till mycket få sökande. Åtgärder som riktar sig till få sökande får relativt höga administrativa kostnader för exempelvis IT-stöd, regelverk och information.

Skötsel av kulturmiljöer i renskötselområden

Argument för att välja bort: Miljöersättningen har höga administrativa kostnader och höga felfrekvenser vid kontroll. Det är svårt att utforma en miljöersättning för målgruppen. Ett alternativ är miljöinvesteringarna där möjligheterna till projektstöd kan användas.

Hotade åkergräs

Argument för att välja bort: Arealen ska fastställas av länsstyrelsen vilket ger höga administrativa kostnader. Mycket få sökande.

Mångfaldsåker alternativ 2

Argument för att välja bort: Alternativ 1 bedöms vara enklare. Alternativ 2 innebär prioritering på länsstyrelsen som gör ersättningen svår att förutse för den sökande.

Växtnäringsplanering

Argument för att välja bort: Mycket höga administrativa kostnader för företagen. Relativt låg förväntad anslutning.

Växtskyddsplanering

Argument för att välja bort: Höga administrativa kostnader för företagen. Relativt låg förväntad anslutning.

Skyddszoner

Argument för att välja bort: Åtgärden är något förenklad jämfört med dagens program. Det finns problem med gränsdragning mot regelverk för växtskyddsmedel som gör åtgärden osäker.

Anpassade skyddszoner 1, och 3

Argument för att välja bort: Alternativ 3 prioriteras av länsstyrelsen vilket medför höga administrativa kostnader. Alternativ 1 och 2 är jämförbara, men alternativ 2 riktas mot fler målområden.

Ekologisk produktion

Argument för att välja bort: Alternativet med omställningsstöd och differentierad

ersättning är potentiellt mer effektivt än detta alternativ. Då nuvarande system måste förenklas föreslås alternativet med omställningsstöd.

Minskat kväveläckage alternativ 1

Argument för att välja bort: Analysen av kostnadseffektiviteten visar att det är tveksamt om åtgärden är samhällsekonomiskt motiverad i relation till andra åtgärder. Slutsatsen är dock osäker då beräkningarna påverkas av vilka grunddata som används. Exempelvis våtmarker bedöms inte fylla hela behovet av minskat kväveläckage i förhållande till de mål som finns.

Minskat kväveläckage alternativ 2

Argument för att välja bort: Alternativet vårbearbetning med eller utan fånggröda bedöms vara mindre flexibelt än den redan kända åtgärden minskat kväveläckage. Analysen av kostnadseffektiviteten visar att det är tveksamt om åtgärden är samhällsekonomiskt motiverad. Slutsatsen är dock osäker då beräkningarna påverkas av vilka grunddata som används.

Skötsel av kulturmiljöer 2

Argument för att välja bort: Alternativ 1 bedöms vara enklare och mer flexibelt för målgruppen. Det bedöms också bli billigare att administrera eftersom alternativ 2 innebär att en skötselplan ska upprättas.

Miljöinvesteringar

Alla schabloner som bara riktar sig till Jordbruksverkets verksamhetsområde är bortprioriterade. En del av dessa har mycket få sökande. De schabloner som presenteras i förslaget ovan riktar sig till både Jordbruksverkets, Sametingets och Skogsstyrelsens verksamhetsområde eller enbart till skog.

Djurvälfärd – Utökad klövhälsovård för mjölkkor

Djurvälfärd – Extra djuromsorg för suggor

Djurvälfärd för tackor

Argument för att välja bort: Åtgärderna medför höga administrativa kostnader då beräkningen av ersättningsnivåerna innebär mycket dokumentation för djurhållaren. Djurvälfärdsåtgärder är därmed svåra att beräkna till en låg kostnad för den sökande.

3 Konsekvenser av förslaget

3.1 Beräknad förenkling

Varje åtgärd i det tekniska underlaget är analyserad utifrån administrativ börda för den sökande och för myndigheten. I analysen ingår en värdering av det upplevda krånglet samt en beräkning av förändrad administrativ börda. Det som har styrts urvalet i den här rapporten är främst värderingen av krånglet och önskan om att minska antalet åtgärder.

Hur många åtgärder det finns i landsbygdsprogrammet spelar till del roll för hur komplicerat det upplevs. För den sökande blir det svårt att förstå och för många möjligheter att välja mellan. För myndigheterna är det dyrt att administrera många åtgärder med olika IT-system, regelverk, information och ansöknings sätt.

Beräkningarna i rapporten är gjorda med underlag från dagens programperiod. Det finns många felkällor och eftersom ursprungsdata om företagens administrativa kostnad inte är avsedda för den här typen av analys går det inte att göra en summering av åtgärderna. En sådan summering skulle inte ge en rättvisande bild av den totala minskningen av den administrativa bördan i det här förslaget. De föreslagna förenklingarna bedöms minska företagens administrativa börda för de enskilda stöden och ersättningarna med mellan 25 och 50 procent jämfört med den registrerade bördan för dagens stöd och ersättningar.

Tabell 2. Antal åtgärder och beräknad förenkling

	Antal åtgärder landsbygdsprogrammet 2007–2013	Antal åtgärder Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens förenklingsförslag	Beräknad förenkling för företagen	Beräknad förenkling myndigheterna
Företagsstöd	14	2	32 %	49 %
Projektstöd		4	48 %	46 %
Miljöinvesteringar jordbruk	25 (både schabloner och ersättning enligt faktiska kostnader)	4	23 % schablon 28 % projektstöd	21 %
Miljöinvesteringar skog	14 (både schabloner och ersättning enligt faktiska kostnader)	18	23 % schablon	21 %
Miljöersättningar	11	8	29 %	16 %
Djurvårdsåtgärder	0 (1 st 2012)	0	Ny åtgärd	Ny åtgärd

Tabellen ovan bör endast användas som en översikt. Summeringar kan ge felaktiga slutsatser. Siffrorna som presenteras här är genomsnitt baserade på uppskattningar och antaganden och ska tolkas och användas med försiktighet. Underlag och förklaringar till beräknad förenkling finns i kapitel 2 i det tekniska underlaget.

Inom dagens axel 1 och 3 har antalet åtgärder reducerats kraftigt. Till det nya programmet föreslås delvis nya miljöersättningar och miljöinvesteringar och andra har tagits bort. Antalet ska ses som en indikation snarare än exakt jämförelse.

Inom Skogsstyrelsens område har tidigare möjligheter som kallades arealstöd defi-

nierats med schabloner vilket gör att antalet schabloner har ökat. I det tekniska underlaget finns ett stort antal schabloner till jordbrukslandskapet. För att minska antalet har många schabloner prioriterats bort. Vissa av dessa schabloner finns fortfarande som projektstöd. Djurvälståndsområdet är nytt i programmet, men finns inte heller med i förenklingsförslaget.

3.2 Måluppfyllelse

Med ett förenklat förslag kan landsbygdsprogrammet fortfarande bidra till många viktiga målområden. Genom att förenkla påverkas dock måluppfyllelsen och diskussionen om vilka mål som är viktiga kan behöva föras utifrån andra synvinklar. Jordbruksverket och Skogsstyrelsen har ansvar för, och arbetar med, flera nationella mål, internationella direktiv och överenskommelser inom landsbygdsutveckling och miljö.

För att ändå kunna uppnå exempelvis miljö kvalitetsmålen kan det vara aktuellt med andra typer av styrmedel som skatter eller lagstiftning. I många fall medför det extra kostnader för företagen som inte finns analyserade här. Inom exempelvis biologisk mångfald är lagstiftning ett styrmedel som är svårt att använda.

Några miljöersättningar har valts bort från förenklingsförslaget på grund av att de inte kan beräknas vara samhällsekonomiskt lönsamma. Det är dock viktigt att betona att inte alla effekter alltid går att kvantifiera eller prissätta vilket gör beräkningarna osäkra. De bör dock ge en bra uppskattning av storleksordningen på den samhällsekonomiska effekten. I de slutliga avvägandena om vilka åtgärder som ska finnas med i landsbygdsprogrammet behöver beräkningarna användas tillsammans med andra bedömningar i rapporten. Här finns alltså en målkonflikt. I vårt förslag till ett förenklat landsbygdsprogram har vi valt att prioritera en minskning av den administrativa bördan för företagen och minska myndigheternas kostnader för stödadministration.

3.2.1 Biologisk mångfald och kulturmiljöer

I förenklingsförslaget har inte alla åtgärder som bidrar till förstärkt biologisk mångfald och bevarande och synliggörande av kulturmiljöer tagits med. Följden blir att det blir svårt att nå miljö kvalitetsmålen i sin helhet. Det blir också svårare att uppfylla art- och habitatdirektivet och konventionen om biologisk mångfald och vattendirektivet. De miljö kvalitetsmål som i första hand blir svårare att nå med förenklingsförslaget bedöms vara Ett rikt odlingslandskap och Ett rikt växt- och djurliv. Jordbruksverket är målsansvarig myndighet för Ett rikt odlingslandskap. Miljö kvalitetsmålet Levande skogar bedöms inte påverkas nämnvärt av förenklingsförslaget eftersom åtgärder på skogsmark i stort sett finns med i oförändrad omfattning jämfört med det tekniska underlaget.

Inom Ett rikt odlingslandskap finns preciseringar som handlar om biologisk mångfald och kulturmiljöer. Preciseringarna ”odlingslandskapet är öppet och variationsrikt med betydande inslag av hävdade naturbetesmarker och slåtterängar, småbiotoper och vattenmiljöer” och ”hotade arter och naturmiljöer har återhämtat sig” bedöms vara svårare att nå då följande åtgärder inte prioriteras:

- Restaurering av betesmarker och slåtterängar
- Miljöinvesteringar för biologisk mångfald, till exempel frihuggning av skyddsvärda träd och anlägga nya småbiotoper
- Bränning
- Svårtillgängliga platser dvs bevara och sköta betesmarker och slåtterängar
- Fäbod i bruk
- Särskild skötsel av slåtteräng (efterbete, lieslätter, höhantering)
- Brynskötsel

Att dessa åtgärder inte prioriteras påverkar också möjligheten att nå preciseringar under miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv och Levande skogar.

Preciseringarna om ”biologiska värden och kulturmiljövärden i odlingslandskapet som uppkommit genom långvarig, traditionsenlig skötsel är bevarade eller förbättrade” och ”kultur- och bebyggelsemiljöer i odlingslandskapet är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns” blir svårare att nå då följande åtgärder inte prioriteras:

- Miljöinvesteringar som syftar till att restaurera kulturmiljöer, till exempel återplantera alléträd.
- Komplement för skötsel av kulturmiljöer i odlingslandskapet
- Fäbod i bruk
- Särskild skötsel av slåtteräng (efterbete, lieslätter, höhantering)
- Svårtillgängliga platser, dvs. att sköta marker som har skötts historiskt
- Skötsel av kulturmiljöer i renskötselområdet

Att dessa åtgärder inte prioriteras påverkar också möjligheten att nå preciseringar under Storslagen fjällmiljö.

3.2.2 Hållbar markanvändning

Förenklingsförslaget saknar flera åtgärder som är av betydelse för att uppnå en hållbar markanvändning och en förbättrad markförvaltning. Åtgärderna som kommenteras kort nedan är även viktiga för att leva upp till kraven i flera EU-direktiv med koppling till hållbar markanvändning och internationella överenskommelser. EU-direktiv är i första hand bindande för myndigheter och inte för enskilda eller företag. Det blir också än svårare att nå miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning, Giftfri miljö, Ett rikt växt och djurliv och Begränsad klimatpåverkan. För flera av dessa miljöproblem går det att genomföra andra politiska åtgärder som skatter eller lagstiftning. Detta är dock inte analyserat här.

Följande åtgärder är viktiga för att nå miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning och Baltic Sea Action Plan:

- Fånggröda
- Vårbearbetning
- Växtnäringsplanering
- Skyddszoner

De är även väsentliga för att leva upp till målsättningar och fastställda miljö kvalitetsnormer inom Ramdirektivet för vatten, Direktiv om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämring, Nitratdirektivet, Direktiv om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område.

Både fånggröda och vårbearbetning ingår i åtgärdsalternativen minskat kväveläckage. I Baltic Sea Action Plan har Sverige räknat med att fånggröda ska bidra med cirka 13 procent av Sveriges minskning av kvävetransporten till havet. Båda åtgärderna bidrar även till att minska förlusten av fosfor och kol från marken.

Växtnäringsplanering är en åtgärd som ska leda till ökad precision och resurseffektivitet i växtodling. Åtgärden har en stark koppling EU:s fokusområden kunskapsöverföring och innovation, resurseffektivitet och omläggning till en ekonomi med låg koldioxidpåverkan liksom att förbättra markförvaltningen. Den innebär också att effekten av andra åtgärder som kompetensutveckling förstärks.

Åtgärden växtskyddsplanering bidrar till att effekten av andra åtgärder som kompetensutveckling förstärks. Åtgärden bedöms vara av betydelse för att nå miljö kvalitetsmålen Giftfri miljö, Ett rikt växt och djurliv och följande EU-direktiv:

Direktiv om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel,

- Ramdirektivet för vatten och Nitratdirektivet,
- Direktiv om skydd för grundvatten mot föroreningar och försämring

Följande åtgärder som inte finns med i förenklingsförslaget som bedöms bidra i positiv riktning för att begränsad klimatpåverkan:

- Växtnäringsplanering
- Djurvålfärd – Utökad klövhälsövård för mjölkkor
- Minskat kväveläckage

Följande åtgärder som inte finns med i förenklingsförslaget bedöms bidra i positiv riktning för att öka resiliensen i odlingslandskapets ekosystem särskilt om de skulle genomföras i slättbygd. De bedöms därmed bidra till samhällets anpassning till pågående klimatförändringar:

- Miljöinvesteringar för biologisk mångfald som t.ex. att anlägga nya småbiotoper
- Restaurering av betesmarker och slåtterängar
- Särskild skötsel av slåtteräng (efterbete, lieslätter, höhantering)
- Växtskyddsplanering

3.2.3 Mål för landsbygdsutveckling

Nuvarande program präglas av breda åtgärder där det mesta är möjligt. Föreslagna avgränsningar inom landsbygdsutvecklingsåtgärderna innebär färre och tydligare målsättningar. Färre mål med bibehållen budget borde ge ökad effektivitet och målluppfyllelse. Ökad styrning av stöden innebär dessutom att dödvikten minskar vilket också påverkar effektiviteten positivt. Styrningen ska utformas utifrån plats-givna förutsättningar.

3.2.4 Mål för djurvälstånd

Förbättrad djurvälstånd kan enligt det här förslaget stödjas genom investeringar i jord- och skogsbruket och de båda åtgärderna för kompetensutveckling. Det är kollektiva nyttigheter som kan prioriteras i handläggningen. Med de kriterier som är använda i det här urvalet kan dock inte djurvälståndsåtgärderna rekommenderas. Djurvälståndsåtgärder inom artikel 34 är ett nytt område i landsbygdsprogrammet där det finns möjligheter att höja djurvälstånden utöver den nivå som är lagstiftning. För att kunna visa att den sökande har uppfyllt villkoren är dock dokumentation viktig. Det medför höga administrativa kostnader som medför en ökad börda för företagaren. Sammantaget kan dock fördelarna med det extra stödet för djurhållaren överväga, men det syns inte i den här analysen.

3.3 Förslaget till prioriterade åtgärder i förhållande till EU:s prioriteringar

Jordbruksverkets och Skogsstyrelsens rekommenderade åtgärder täcker alla de prioriteringar som regleras i förslaget till förordning.

Kunskapsöverföring och innovation

I förslaget finns åtgärderna kunskapsöverföring och informationsinsatser och rådgivningstjänster för jord- och skogsbruk. Måluppfyllelsen för övriga mål bör stärkas genom ökad kunskap om genomförandet av åtgärderna. Kunskap och rådgivning är också viktigt inom områden där vi inte rekommenderar någon åtgärd, exempelvis växtskydd.

Innovation är ett tvärgående mål som kan vara grund för prioritering inom de breda landsbygdsutvecklingsåtgärderna. Innovation gynnas av satsning på samsamarbetsåtgärden.

Öka konkurrenskraften inom jordbruket

Konkurrenskraften i jordbruket stärks genom det ökade kapital som tillförs näringen genom landsbygdsprogrammets alla åtgärder. Förslaget innehåller stöd till investeringar och stöd till unga företagare genom företagsstöd till jordbruket. I förenklingsförslaget rekommenderas en satsning på jordbruket i skogsbygderna genom en högre andel stöd.

Organisation av livsmedelskedjan och riskhantering inom jordbruket

Förslaget innehåller inga specifika åtgärder för organisation av livsmedelskedjan eller riskhantering inom jordbruket. Det finns dock stora möjligheter till satsningar inom dessa områden inom åtgärderna för kompetensutveckling samt samsamarbetsåtgärden.

Återställa, bevara och främja ekosystem som är beroende av jord- och skogsbruket

I förslaget rekommenderas flera åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden och där ett aktivt brukande är avgörande för att bevara viktiga arter. Exempel på åtgärder är skötsel av betesmarker och slätterängar, skötsel av kulturmiljöer, skötsel och rensning av våtmarker och dammar samt mångfaldsåker. Flera av

miljöinvesteringarna gynnar den biologiska mångfalden inom skogen, men också i jordbrukslandskapet. Hotade husdjursraser är av stor betydelse för att behålla utrotningshotade traditionella svenska raser.

Förbättrad vattenförvaltning och markskötsel stöds främst genom åtgärder mot näringsläckage. I förslaget föreslås anpassade skyddszoner, skötsel och rensning av våtmarker och dammar, vall på slätten och omställning kombinerat med differentierad ersättning till ekologisk produktion. Inom miljöinvesteringarna finns genom projektstöd möjlighet till anläggning av våtmarker, tvåstegsdiken och slamfällor som minskar näringsläckaget från jord och skogsbruket.

Utöver de specifika åtgärderna beskrivna ovan bedöms kompetensutveckling och stöd till samarbete vara viktiga åtgärder för att främja ekosystemen och framförallt landskapsvård i större sammanhängande områden.

Resurseffektivitet och stödja övergången till en klimattålig ekonomi.

För att öka resurseffektiviteten föreslås flera åtgärder. Flera av dessa motverkar jordbrukets negativa klimatpåverkan eller underlättar jordbrukets anpassning till ett nytt klimat. Exempel på åtgärder är skötsel och rensning av våtmarker och dammar, vall på slätten, och omställning kombinerat med differentierad ersättning till ekologisk produktion. Utöver dessa åtgärder finns stora möjligheter inom miljöinvesteringarnas specialinsatser där anläggning av våtmarker, tvåstegsdiken och slamfällor minskar näringsläckaget från jord- och skogsbruket.

Även inom denna prioritering är stöd till samarbete och kompetensutveckling möjligheter att effektivisera genomförandet av åtgärderna och också göra åtgärder i specifikt känsliga eller större sammanhängande områden. Investeringar till jord- och skogsbruket kan spela stor roll i att anpassa jord och skogsbruksföretaget till de nya klimatutmaningarna.

Främja social inkludering och ekonomisk utveckling i landsbygdsområden

Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd, investeringar i annan verksamhet än jord och skogsbruk och stöd till samarbete är åtgärder som direkt främjar landsbygdsutvecklingen. Även stöd till investeringar i jord- och skogsbruket främjar företagandet på landsbygden.

3.4 Nationella mål

Jordbruksverkets och Skogstyrelsens förenklingsförslag täcker alla de nationella mål som har varit en grund för arbetet med det tekniska underlaget. I flera fall finns det dock inte specifika åtgärder för ett målområde. För en beskrivning av målen, se det tekniska underlaget. Nedan listas vilka åtgärder i det här förslaget som leder till de olika målen. Leadermetoden förutsätts kunna användas inom samtliga målområden.

Minskade utsläpp och vattenkvalitet

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Rådgivningstjänster för jord- och skogsbruk
- Investeringar i jord- och skogsbruket (exempelvis täckdikning och struktural kalkning beroende på prioritering inom åtgärden)
- Stöd till samarbete (beroende på prioritering inom åtgärden)
- Vall på slätten
- Anpassade skyddszoner
- Omställning kombinerat med differentierad ersättning till ekologisk produktion
- Miljöinvesteringar

Friluftsliv och landskap

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Investeringar i annan verksamhet än jord och skogsbruk
- Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd
- Stöd till samarbete
- Skötsel av betesmarker och slåtterängar
- Skötsel av kulturmiljöer
- Miljöinvesteringar

Kulturmiljö

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Investeringar i annan verksamhet än jord och skogsbruk
- Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd
- Stöd till samarbete
- Skötsel av betesmarker och slåtterängar
- Skötsel av kulturmiljöer
- Miljöinvesteringar

Biologisk mångfald

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Investeringar i jord- och skogsbruk
- Stöd till samarbete
- Skötsel av betesmarker och slåtterängar
- Skötsel av kulturmiljöer
- Mångfaldsåker

- Vall på slätten
- Hotade husdjursraser
- Miljöinvesteringar

Anpassning till klimatförändringar

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Rådgivning för jord- och skogsbruk
- Investeringar i jord- och skogsbruket (beroende på prioritering inom åtgärden)
- Stöd till samarbete (beroende på prioritering inom åtgärden)
- Anpassade skyddszoner
- Miljöinvesteringar enligt faktiska kostnader

Begränsad klimatpåverkan

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Rådgivning för jord- och skogsbruk
- Investeringar i jord- och skogsbruket (beroende på prioritering inom åtgärden)
- Stöd till samarbete (beroende på prioritering inom åtgärden)
- Vall på slätten
- Anpassade skyddszoner
- Omställning kombinerat med differentierad ersättning till ekologisk produktion
- Miljöinvesteringar

Förnybar energi och energieffektivitet

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Rådgivning för jord- och skogsbruk
- Investeringar i jord- och skogsbruket (beroende på prioritering inom åtgärden)
- Stöd till samarbete (beroende på prioritering inom åtgärden)
- Investeringar i annan verksamhet än jord- och skogsbruk

God konkurrenskraft, Matlandet och Skogsriket

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Investeringar i jord- och skogsbruket
- Investeringar i annan verksamhet än jord- och skogsbruk
- Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd
- Stöd till samarbete
- Skötsel av betesmarker och slåtterängar
- Miljöinvesteringar för skog

Service och infrastruktur

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd
- Stöd till samarbete

Attraktiv landsbygd

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Investeringar i jord- och skogsbruket
- Investeringar i annan verksamhet än jord- och skogsbruk
- Service, infrastruktur och attraktiv landsbygd
- Stöd till samarbete
- Skötsel av betesmarker och slåtterängar
- Miljöinvesteringar

Djurvälfärd, smittskydd, krisberedskap, folkhälsa och biosäkerhet

Åtgärder i förslaget som leder mot målen:

- Kunskapsöverföring och informationsinsatser
- Rådgivning till jord- och skogsbruk
- Investeringar i jord- och skogsbruket
- Stöd till samarbete

3.5 Åtgärdernas koppling till EU:s mål och prioriteringar

Tabell 3. Åtgärdernas koppling till EU:s mål och prioriteringar

Åtgärd/artikel	Prioriteringar					
	Kunskapsöverföring och innovation	Öka konkurrenskraften inom jordbruket	Organisation av livsmedelskedjan och riskhantering inom jordbruket	Återställa, bevara och främja ekosystem som är beroende av jord- och skogsbruket	Resurseffektivitet och stödja övergången till en klimattålig ekonomi	Främja social inkludering och ekonomisk utveckling i landsbygdsområden
Art. 15 Kunskapsöverföring och informationsinsatser	Anordna kurser, workshoppar, rådgivning, demonstrationer, informationsinsatser	Anordna kurser, workshoppar, rådgivning, demonstrationer, informationsinsatser	Anordna kurser, workshoppar, rådgivning, demonstrationer, informationsinsatser	Anordna kurser, workshoppar, rådgivning, demonstrationer, informationsinsatser	Anordna kurser, workshoppar, rådgivning, demonstrationer, informationsinsatser	Anordna kurser, workshoppar, rådgivning, demonstrationer, informationsinsatser
Art. 16 Rådgivningstjänster	Anordna rådgivningstjänster, fortbildning av rådgivare	Anordna rådgivningstjänster, fortbildning av rådgivare	Anordna rådgivningstjänster, fortbildning av rådgivare	Anordna rådgivningstjänster, fortbildning av rådgivare	Anordna rådgivningstjänster, fortbildning av rådgivare	Anordna rådgivningstjänster, fortbildning av rådgivare
Art. 18 Investeringar i fysiska tillgångar		Investeringar i jord- och skogsföretag (Modernisering av jordbruksföretag (+ startstöd), förädling av bilaga 1 produkter, infrastruktur för jord- och skogsbruket)	Förädling av jordbruksprodukter	Miljöinvesteringar	Miljöinvesteringar, Modernisering, Förädling, Infrastruktur, Energiinvesteringar, investeringar i energigrödor, klimatanpassning, miljöfrämjande investeringar i jordbruket	
Art. 20 Jordbruks- och affärsutveckling			Ev Matlandet (utöver art. 18)		Infrastruktur, satsningar inom energiområdet, klimatanpassning	Satsningar i annan verksamhet än jordbruk
Art. 21 Grundläggande tjänster och förnyelse av samhällen i landsbygdsområden				Utvecklingsplaner	Utvecklingsplaner	Utvecklingsplaner, service, Bredband, småskalig infrastruktur, investeringar inom fritid och kultur
Art. 29 Miljö- och klimatvänligt jordbruk				Skötsel av betesmarker och slätterängar, Skötsel av kulturmiljöer, Mångfaldsåker, Hotade husdjursraser, Vall på slätten, Anpassade skydds-zoner, Skötsel av våtmarker	Vall på slätten, Anpassade skydds-zoner	
Art. 30 Ekologiskt jordbruk				Miljöersättning för ekologisk produktion	Miljöersättning för ekologisk produktion	
Art. 34 Djurskydd						
Art. 36 Samarbete	Innovationspartnerskapet, nya produkter, processer	Samarbete för att uppfylla målen i landsbygdsprogrammet	Samarbete för att uppfylla målen i landsbygdsprogrammet	Samarbete för att uppfylla målen i landsbygdsprogrammet	Samarbete för att uppfylla målen i landsbygdsprogrammet	Samarbete för att uppfylla målen i landsbygdsprogrammet

Rapporten kan beställas från

Jordbruksverket • 551 82 Jönköping • Tfn 036-15 50 00 (vx) • Fax 036-34 04 14
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se